

Summary

Kryzhanovskyy A. F. Modern Legal Order: Verges of the Theory. — Article.

The necessity of making of new theory of legal order is determined that modern society searches an answer for the calls of Postmodern epoch, which creates unstability and unforecast in present existence of humanity. For a legal sphere it means the change of co-ordinates of legal influence through walking away from prevailing normative regulation and claim of normativ-value-coordinative paradigm. A legal order becomes more impressionable, dependency upon various factors, also must be intelligent in the context of present and future transformations.

Keywords: modern legal order, value-normative paradigm, synergetic, phenomenology.

УДК 342.533(477):32.019.5

І. Є. Словська

ПРИНЦИП ГЛАСНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Спричинені крахом колишньої радянської системи та процесом розбудови незалежної держави, нові політичні реалії обумовлюють необхідність вироблення політико-правової тактики та суспільно-економічної стратегії подальшого розвитку в напрямку формування демократичної, правової і соціальної держави [1, 80]. Законодавчого оновлення потребують практично усі сфери державного і суспільного життя. Тому актуальним на сьогодні є дослідження основ конституційного ладу України — системи визначених у Конституції фундаментальних конституційних принципів, реалізація та гарантування яких забезпечує розвиток суверенної та демократичної держави, розбудову гармонійно розвиненого та політично структурованого громадянського суспільства. Стрижневі конституційні ідеї [2, 153] і конституційний принцип гласності, зокрема, потребують детального наукового аналізу з метою подальшого імплементації концептуальних положень у законодавчу площину.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Особливої уваги заслуговує дисертаційна праця В. Серьогіна [3], в якій автор розкриває зміст та основні проблеми реалізації принципу гласності в діяльності органів державної влади. Зазначений принцип як одну із засад функціонування апарату держави виділяють М. Марченко [4, 170], В. Погорілко [5, 14], В. Федоренко [6, 6], Ю. Тодика [7, 328]. Більш детально аналізують його зміст О. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко [8], Ю. Ганжуров [9], І. Жаровська [10], А. М. Євгенєва, Ю. Г. Шкарлат [11], А. Селіванов [12], В. Скрипнюк [13], О. Скрипнюк [1, 2], І. Гаврада [14] та ін. Проте нині практично відсутні монографічні дослідження, в яких би висвітлювались як теоретичні, так і практичні аспекти реалізації принципу гласності в діяльності органів державної влади і Верховної Ради України зокрема. Без належної теоретичної розробки даного питання та застосування основних концептуальних засад у правотворчій і правозастосовчій діяльності видаються утопічними переконання в можли-

вості побудови демократичної і правової держави. Саме важливість наукової розробки принципу гласності як конституційного принципу функціонування органу законодавчої влади, недостатній ступінь його опрацювання обумовили вибір предмета запропонованого дослідження.

Метою даного дослідження є узагальнення проявів принципу гласності у діяльності Верховної Ради України та висвітлення проблем його реалізації на сучасному етапі державного будівництва. Не претендуючи на вичерпність дослідження, зауважимо, що воно може стати однією з «цеглин» для подальших теоретичних напрацювань політологів, конституціоналістів, теоретиків з питань держави і права із окресленої проблематики.

Виклад основного матеріалу. Дослідження реалізації принципу гласності в діяльності Верховної Ради України обумовлено важливістю її конституційно-правового статусу. Законодавча влада завдяки представницькому мандату є найбільш політизованим інститутом державної влади [15, 124], «і це характеризує її як владу публічну, яка поєднує громадян і державу». Вона уповноважена приймати обов'язкові до виконання нормативні акти стосовно таких категорій, як суверенітет, територіальна цілісність, власність держави. Жодний інший орган державної влади таких функцій не виконує [12, 423]. Прозорість функціонування парламенту при здійсненні законотворчої діяльності, реалізації контрольних повноважень сприятиме появі довіри з боку населення незалежно від політичних уподобань.

Конституційний принцип гласності полягає у визнанні необхідності й можі обов'язкового дотримання безперешкодного руху інформаційних потоків про явища і процеси політико-правової сфери. Як зазначає В. Сербогін, у чинній Конституції України згаданий принцип не отримав закріплення у вигляді спеціальної норми-принципу, що не означає його заперечення як основоположної політико-правової ідеї, оскільки деякі прояви гласності отримали відображення в тексті Основного Закону [3, 10]. Зокрема, ч. 2 ст. 82 Конституції України закріплює тезу про публічність початку роботи новообраної Верховної Ради, яка збирається на першу сесію не пізніше ніж на тридцятий день після офіційного оголошення результатів виборів.

Принцип гласності проявляється також у проведенні відкритих пленарних засідань (ч. 1 ст. 84 Конституції України) [16], що забезпечується шляхом допуску на них в установленому порядку представників засобів масової інформації (далі — ЗМІ), які акредитуються на певний строк або на весь термін роботи поточної сесії Верховної Ради при її апараті. Відмова в акредитації повинна бути вмотивована. Апарат парламенту може надавати акредитованим представникам ЗМІ матеріали, які надаються народним депутатам, за винятком тих, про нерозголошення чи ненадання яких прийнято відповідне рішення. У разі порушення представником ЗМІ закону або Регламенту Верховної Ради України він позбавляється акредитації (ч. 2 4 ст. 3 Регламенту Верховної Ради України).

На пленарному засіданні Верховної Ради без запрошення мають право бути присутніми Президент України і Прем'єр-міністр України. Могуть також за-

прошуватися особи, присутність яких необхідна під час розгляду питань порядку денного, та особи, запрошені народними депутатами. Заяви для оформлення дозволу на присутність осіб, запрошених народним депутатом, подаються ним до апарату Верховної Ради не пізніше як за день до пленарного засідання. У день пленарного засідання такий дозвіл надається Головою Верховної Ради України, його першим заступником чи заступником. За процедурним рішенням, прийнятим не менше як 1/3 голосів народних депутатів від конституційного складу парламенту, він офіційно запрошує або вимагає присутності на пленарному засіданні будь-якої посадової чи службової особи, крім Президента України та суддів. Народні депутати попередніх скликань за бажанням можуть бути присутніми на відкритих пленарних засіданнях парламенту (ст. 6 Регламенту Верховної Ради України).

Гласність засідань Верховної Ради забезпечується шляхом їх теле- і радіотрансляції, публікації стенографічних бюлетенів та рішень у «Відомостях Верховної Ради України», газеті «Голос України» й інших виданнях органу законодавчої влади, а також шляхом розміщення інформації на офіційному вебсайті Верховної Ради. Час, обсяг, форма трансляції, обсяг друку визначаються окремими постановами парламенту. У повному обсязі у прямому ефірі по радіо та телебаченню, запису у вечірні години по телебаченню транслюються: складення присяги народними депутатами; відкриття сесії парламенту; розгляд організаційних питань першої сесії Верховної Ради нового скликання; обрання, відкликання Голови Верховної Ради України, його першого заступника і заступника; формування уряду; складення присяги новообраним Президентом України на урочистому засіданні Верховної Ради; заслуховування щорічних та позачергових послань глави держави про внутрішнє і зовнішнє становище України; проведення «години запитань до уряду», парламентських слухань, засідань з питання відповідальності Кабінету Міністрів України; розгляд інших питань згідно з рішеннями Верховної Ради України (ч. 5–6 ст. 3 Регламенту) [17]. Зазначена норма є проявом демократії. Парламент України зобов'язаний систематично інформувати населення щодо подій державного і громадського життя, прийнятих ним актів нормативного і ненормативного характеру, процедури їх обговорення й виконання. Необхідною передумовою дії принципу гласності є заборона цензури, урахування і використання в інтересах прийняття державних рішень громадської думки [15, 106].

Законотворча діяльність Верховної Ради України здійснюється відповідно до принципу гласності, що передбачає вільне обговорення законопроектів. На жаль, звичайні громадяни України не наділені правом законодавчої ініціативи, яке б могли безпосередньо зреалізувати у парламенті. Найоптимальніший спосіб участі громадян у законодавчому процесі — подання до парламенту законопроектів, підготовлених ними особисто та їх об'єднаннями через народних депутатів. Інші суб'єкти законодавчої ініціативи для них фактично недосяжні. Зазначимо, що обрання парламентаріїв за пропорційною виборчою системою віддалило їх від виборців, тому лише найактивніші громадяни можуть доступити до народних обранців. За такої виборчої системи є небезпека того, що

державна влада повністю передається певній політичній партії чи окремим політичним силам, які отримали більшість у парламенті. Законодавчий орган — відповідальний за формування політичної системи суспільства — може слугувати лобістом інтересів однієї соціальної групи. Більш плідною у царині законотворчості видається діяльність громадських організацій та інших об'єднань громадян як виразників інтересів певної спільноти.

Доцільно законодавчо закріпити право народної ініціативи на прийняття чи зміну законодавчих актів в Україні [13, 16; 8, 109–110]. Подібна практика існує в Італії, Іспанії, ФРН, Ліхтенштейні, Швейцарії, Польщі, Португалії, США, Бразилії, Австрії, Угорщині [18, 169, 172]. Значний відсоток держав, які офіційно врегулювали механізм здійснення законодавчої народної ініціативи, безперечно, свідчить про ефективність такої форми безпосередньої демократії. Вона є проявом громадянської ініціативи — атрибуту громадянського суспільства, вираженого у різних формах активності його суб'єктів, у межах правового поля, націленого на захист своїх інтересів та внесення змін з метою покращення умов життєдіяльності. Активна громадянська позиція — необхідна умова участі членів соціально-політичної спільноти у формуванні та прийнятті актів законодавства [19, 11–12]. Слід запозичувати світові зразки законодавчої діяльності, ефективність яких перевірена часом і демократичними режимами окремих держав світу.

В Україні до розробки тексту законопроектів залучають співробітників апарату відповідних центральних органів виконавчої влади, членів парламентських комітетів, кваліфікованих працівників галузевих навчальних закладів і науково-дослідників інститутів, спеціалістів-практиків. Робочі групи включають досить обмежене коло осіб, для яких законотворення справді відкрите [20, с. 65–66]. У роботі над законопроектом вони використовують власний досвід, зарубіжні нормативні акти з аналогічного питання, матеріали інформаційно-аналітичних відділів державних органів і недержавних аналітичних центрів та ЗМІ. За можливості враховують альтернативні пропозиції та фінансові наслідки реалізації законодавчого акта для формування найоптимальнішого варіанта врегулювання суспільних відносин [21, 134–135].

Парламентські комітети мають право за допомогою відповідних структурних підрозділів апарату Верховної Ради України проводити прес-конференції з питань, віднесених до предметів їх відання. Інформація про поточну діяльність комітетів та прийняті ними рішення розміщуються на офіційному веб-сайті Верховної Ради України в глобальній інформаційній мережі Інтернет, у газеті «Голос України», на парламентському телеканалі «Рада», інших засобах масової інформації (ст. 9 Закону «Про комітети Верховної Ради України») [22]. На жаль, не усі громадяни України мають змогу долучитися до новітніх технологій у сфері інформації. Тому часто існує односторонній зв'язок між безпосередніми суб'єктами законотворчого процесу і окремими громадянами, які часто є таким суб'єктом лише декларативно.

Принцип гласності у законотворчій діяльності означає, що будь-який громадянин України має право звернутися до парламенту із пропозиціями, заява-

ми та скаргами у письмовій чи усній формі. Особа акцентує увагу на проблемних та невирішених питаннях, проявляє незгоду із прийнятими актами, розкриває факти порушень прав і свобод, некомпетентності окремих посадових осіб тощо. Як правило, випадків реагування на такі звернення небагато. Показовою є практика Європейського Союзу. Наприклад, за результатами звернень громадян ЄС до Європейського парламенту деякі держави — члени ЄС змінили законодавство відповідно до вимог Співтовариства (Бельгія змінила законодавство стосовно стягнення податку на додану вартість із невеликих бандеролей, що надходять з інших держав — членів ЄС і вміст яких має незначну вартість; Франція — законодавство, що регулювало офіційне визнання кваліфікації фізіотерапевтів з інших держав — членів ЄС; завдяки зверненням природоохоронних організацій суттєво удосконалено законодавство в екологічній сфері тощо) [11, 18].

Доступність змісту актів Верховної Ради України для населення — ще одна проблема. Правовий нігілізм громадян, а часом і відверте ігнорування ними законодавства, не сприяє формуванню правової культури і, як наслідок, правопорядку. Текст законодавчих актів має бути незаперечним і *правовим* (виділено мною. — *I. С.*), відображати загальнолюдські цінності і бути соціально орієнтованим. Лише за умов його сприйняття більшістю громадян сформується стан легітимності існуючої політичної системи і парламенту як її складової [9, 199–200]. Шляхом вироблення єдиних вимог і правил щодо підготовки текстів нормативно-правових актів можна підвищити їх якість. Найбільш важливими правилами є: чіткість та зрозумілість правових норм нормативно-правових актів, які б не допускали можливості їх неоднозначного тлумачення; побудова змісту нормативно-правових актів за принципом «від загальних положень до більш конкретних»; доступність правової термінології за допомогою загальнозрозумілих слів та словосполучень. Аналіз сучасного стану законотворення дає підстави для висновку про необхідність прийняття окремого закону про нормативно-правові акти, в якому мають бути визначені основні правила юридичної техніки, що використовуються при підготовці текстів законодавчих актів [10, 15].

Порядок підписання і оприлюднення законів також відбувається із дотриманням принципу гласності. Президент України протягом п'ятнадцяти днів після отримання закону підписує його та офіційно оприлюднює або повертає до парламенту для повторного розгляду зі своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями. У разі якщо Президент України протягом встановленого строку не повернув закон для повторного розгляду, він вважається схваленим і має бути підписаний та офіційно оприлюднений. Якщо ж під час повторного розгляду закон буде знову прийнятий Верховною Радою України не менше як 2/3 її конституційного складу, глава держави зобов'язаний його підписати та офіційно оприлюднити протягом десяти днів. Закон набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування (ст. 94 Конституції України) [16].

Основними напрямками удосконалення процедур оприлюднення нормативно-правових актів є: 1) розробка та прийняття закону про нормативно-правові акти, норми якого б регулювали процедуру офіційного оприлюднення нормативно-правових актів; 2) використання сучасних засобів автоматизації і телекомунікації як організаційної основи офіційного оголошення нормативно-правових актів (доцільно прийняти спеціальний нормативний акт, який би чітко регулював всі аспекти такого оголошення); 3) створення публічних центрів правової інформації, діяльність яких буде спрямована на забезпечення реалізації громадянами конституційного права на інформацію та створення умов для якісного й оперативного надання офіційної інформації зацікавленим фізичним і юридичним особам; 4) створення спеціальних програм, присвячених найбільш актуальним нормативно-правовим актам, з коментарями щодо їх застосування фахівцями у галузі права; 5) вироблення ефективної моделі правової інформатизації — системи форм і механізмів задоволення потреб органів публічної влади, юридичних та фізичних осіб щодо інформації правового характеру, механізмів реалізації, гарантування та захисту прав людини на основі створення, розвитку й використання інформаційних систем, мереж, ресурсів, інформаційних технологій [10, 15–16].

З дотриманням принципу гласності реалізуються контрольні повноваження парламенту. За пропозицією не менше як 1/3 народних депутатів від конституційного складу Верховна Рада України може розглянути питання про відповідальність уряду та прийняти резолюцію недовіри більшістю від свого конституційного складу, що має наслідком відставку вищого органу виконавчої влади. Прем'єр-міністр України зобов'язаний подати президентові заяву про відставку уряду у день прийняття Верховною Радою України такої резолюції (ч. 1, 3–5 ст. 13 Закону «Про Кабінет Міністрів України») [23].

Парламентський контроль може здійснюватися Верховною Радою України як безпосередньо, так і через спеціалізовані органи парламентського контролю (Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Рахункову палату). Гласність у діяльності зазначених органів означає доступність періодичної інформації про результати їх роботи. Щорічно Уповноважений Верховної Ради України з прав людини подає парламенту звіт про стан додержання та захисту прав і свобод людини й громадянина в Україні органами публічної влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, їх посадовими і службовими особами, та про виявлені недоліки в законодавстві щодо захисту прав і свобод людини й громадянина (ч. 1 ст. 18 Закону «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»). У разі необхідності Уповноважений може представити парламенту спеціальну доповідь з окремих питань своєї діяльності, за результатами вивчення якої парламент приймає постанову. Згадані матеріали публікуються в офіційних виданнях Верховної Ради України (ч. 3 ст. 5 ст. 18 Закону «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини») [24].

Рахункова палата також щорічно звітує Верховній Раді України про результати виконання доручень парламенту, проведених перевірок, ревізій та

обслідувань, витрати на цю діяльність. Звіт Рахункової палати, затверджений Верховною Радою України, публікується у виданнях Верховної Ради України (ст. 35 Закону «Про Рахункову палату») [25].

Висновки. Отже, проявом принципу гласності у діяльності Верховної Ради України є публічність парламенту і його органів для виборців та інших органів публічної влади в режимі постійного інформаційного обміну. Акти парламенту, незалежно від їх юридичної сили, є правовим зв'язком між державою і особами, яким ці акти адресовані. Саме ця ознака, на думку А. Селіванова, «характеризує і відрізняє правові акти парламенту від всіх інших актів владних органів, оскільки вони походять від єдиного законодавчого органу влади і обов'язкові до виконання як органами держави на всій території України, так і громадянами, якщо визнані такими, що відповідають Конституції України» [12, 430]. Одним із завдань подальшої демократизації політико-правового режиму через удосконалення Конституції України є запровадження інституту громадського контролю за діяльністю органів державної влади [1, 139–140] і парламенту України зокрема. Дієвість такого інституту можлива лише за умов реального виконання принципу гласності, оскільки контролю підлягає лише публічне явище чи процес. Важливу роль в отриманні об'єктивної інформації населенням про діяльність Верховної Ради України відіграють незалежні ЗМІ. Зазначимо, мас-медіа часто виконують невластиву їм роль складової частини «політичного капіталу», коли знані політики володіють на правах власності «ручним» ЗМІ для підвищення власного рейтингу та політичної значущості. Як наслідок, недотримуються правила професійної журналістської етики та унеможливується створення незалежної за статусом системи суспільного телерадіомовлення [14, 12].

Література

1. Скрипнюк О. Соціальна правова держава : проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України : монографія / О. Скрипнюк. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000. — 600 с.
2. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України / О. В. Скрипнюк. — Х. : Право, 2009. — 468 с.
3. Сergygin V. O. Конституційний принцип гласності у діяльності органів державної влади України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / В. О. Сergygin. — Х., 1999. — 20 с.
4. Общая теория государства и права. Академический курс. В 2 т. Т. 1. Теория государства / отв. ред. М. Н. Марченко. — М. : Зерцало, 1998. — 416 с.
5. Органи державної влади України : монографія / за ред. В. Ф. Погорілка. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. — 592 с.
6. Погорілко В. Суб'єкти конституційно-правових відносин : поняття, ознаки, види / В. Погорілко, В. Федоренко // Право України. — 2002. — № 10. — С. 3–9.
7. Конституційне право України : підручник / за ред. Ю. М. Тодики, В. С. Журавського. — К. : Ін Юре, 2002. — 544 с.
8. Богачова О. В. Законотворчий процес в Україні / О. В. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко. — К. : Реферат, 2006. — 424 с.
9. Ганжуров Ю. С. Парламент України в політичній комунікації / Ю. С. Ганжуров. — К. : Україна, 2007. — 352 с.
10. Жаровська І. М. Доступність права : теоретико-правові проблеми : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / І. М. Жаровська. — Х., 2006. — 20 с.

11. Законотворчість : участь громадськості у законодавчому процесі [Текст] : інформ.-аналіт. дослідж. / [А. М. Євгенєва, Ю. Г. Шкарлат ; заг. ред. Е. Р. Рахімулова] ; Програма сприяння парламенту України ун-ту Індіани США, Лабораторія законодавчих ініціатив. — К. : Заповіт, 2008. — 96 с.
12. Селіванов А. О. Конституція. Громадянин. Суд. Професійні та суспільні погляди / А. О. Селіванов. — К. : УАІД «Рада», 2009. — 560 с.
13. Скрипнюк В. Державна влада в Україні : проблеми взаємодії політики і управління // Право України. — 2003. — № 3. — С. 14–21.
14. Гаврада І. О. Політика організації державної влади щодо ЗМІ в Україні : проблеми взаємодії : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / І. О. Гаврада. — Чернівці, 2007. — 20 с.
15. Загальна теорія держави і права : [підручник] / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова [та ін.] ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. — Х. : Право, 2002. — 432 с.
16. Конституція України від 28 липня 1996 р. : станом на 20 берез. 2011 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — 3 с. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
17. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лют. 2010 р. : станом на 20 берез. 2011 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — 10 с. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
18. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних держав. Академічний курс : підручник / В. М. Шаповал. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 480 с.
19. Білоус О. С. Інституалізація громадської ініціативи в Україні : світовий досвід та національні особливості : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / О. С. Білоус. — О., 2008. — 19 с.
20. Питання відкритості влади : посібник / пер.: В. Поліщук [та ін.]. — К. : Заповіт, 1997. — 83 с.
21. Мирошніченко Ю. Р. Організаційно-правові засоби підготовки та прийняття державно-політичних рішень / Ю. Р. Мирошніченко. — Х. : Фактор, 2004. — 224 с.
22. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 4 квіт. 1995 р. : станом на 20 берез. 2011 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — 2 с. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
23. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 7 жовт. 2010 р. : станом на 20 берез. 2011 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — 2 с. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
24. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 груд. 1997 р. : станом на 20 берез. 2011 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — 1 с. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
25. Про Рахункову палату : Закон України від 11 лип. 1996 р. : станом на 20 берез. 2011 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — 2 с. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Анотація

Словська І. Є. Принцип гласності у діяльності Верховної Ради України. — Стаття.

Розглядається гласність проведення пленарних засідань, здійснення законотворчого процесу та контрольних повноважень парламенту. Наголошується на проблемах відкритості (публічності) Верховної Ради України та можливих шляхах оптимізації принципу гласності у діяльності органу законодавчої влади.

Ключові слова: гласність, Верховна Рада України, законотворчий процес, контрольні повноваження.

Аннотация

Словская И. Е. Принцип гласности в деятельности Верховного Совета Украины. — Статья.

Рассматривается гласность проведения пленарных заседаний, осуществления законотворческого процесса и контрольных полномочий парламента. Подчеркиваются проблемы открытости (публичности) Верховной Рады Украины и возможные пути оптимизации принципа гласности в деятельности органа законодательной власти.

Ключевые слова: гласность, Верховная Рада Украины, законотворческий процесс, контрольные полномочия.

Summary

Slovska I. Y. Publicity Principles in Supreme Soviet of Ukraine Activity. — Article.

Publicity of plenary sessions' realization; law making and supervisory powers of Parliament accomplishments are considered. Problems of Supreme Soviet of Ukraine openness (publicity) are emphasized as well as possible ways of publicity principle optimization in activity of legislative authorities body.

Keywords: publicity, Supreme Soviet of Ukraine, law making, supervisory powers.

УДК 340.132:351.74

І. Поляков

РОЛЬ СОЦІОЛОГІЧНОГО СПОСОБУ ТЛУМАЧЕННЯ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ РОЗСУДУ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією з важливих частин формування правової держави є перебудова діяльності правоохоронних органів. Слід відмітити, що головний зміст їх професійної діяльності складає правозастосування, а необхідним компонентом і умовою процесу правозастосування є тлумачення норм права. У зв'язку з цим практичним працівникам необхідно знати теорію цього питання і вміти застосовувати її в своїй професійній роботі. З урахуванням цього розробка загальнотеоретичних аспектів тлумачення норм права для правоохоронних органів має певний науковий і практичний інтерес.

Розуміння тлумачення як процесу з'ясування сенсу норм права розкривається через розгляд способів тлумачення, які в літературі трактуються як спеціальні прийоми, правила та засоби пізнання сенсу правових норм.

В юридичній літературі виділяється різна комбінація способів тлумачення норм права. Так, на думку С. А. Комарова, тлумачення-з'ясування досягається за допомогою певних прийомів (способів): граматичного (філологічного); логічного; систематичного; історико-політичного (історико-цільового); спеціально-юридичного; функціонального [1, 230].

У свою чергу, В. Н. Хропанюк виділяє всього три основні прийоми тлумачення-з'ясування змісту правових норм: граматичний, систематичний і історико-політичний [2, 325].

Разом із тим В. В. Лазарєв звертає увагу на граматичне, логічне, систематичне, спеціально-юридичне, історико-політичне і телеологічне тлумачення [3, 203].

На наш погляд, як самостійний спосіб тлумачення норм права необхідно визнати соціологічний, який є особливо актуальним при корінних, якісних змінах суспільних відносин, реформуванні соціального організму. Низка авторів прямо або опосередковано визнає право на існування і застосування в практичній діяльності соціологічного способу тлумачення.

Необхідно звернути увагу на те, що соціологічний спосіб тлумачення норм права використовується, головним чином, при встановленні змісту правових